

Discussiebijdrage fiscaal beleid voor duurzaamheid, energie en klimaat

Amsterdam 16 juli 2025

Geachte heer/mevrouw,

Duurzame ontwikkeling en de energietransitie vormen grote uitdagingen én kansen voor Nederland in de komende jaren. Om een toekomstbestendige economie en leefomgeving te realiseren, zijn gerichte keuzes noodzakelijk, waarbij fiscaal beleid ter ondersteuning kan worden ingezet. De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) wil beleidsmakers ondersteunen bij het maken van die keuzes door haar perspectief te delen op fiscaal beleid voor duurzaamheid, energie en klimaat, met oog voor een gezond en innovatie bevorderend vestigings- en ondernemersklimaat.

Naast de nationale opgaven spelen ook de internationale ontwikkelingen binnen en buiten de EU een grote rol bij de vormgeving van duurzaam beleid. Nederland committeert zich aan ambitieuze klimaatdoelen, waaronder 55 procent emissiereductie in 2030 en 90 procent in 2040, om in 2050 klimaatneutraal te zijn, en de bredere doelstellingen voor een competitieve en groene Europese Unie. Het streven naar versterking van het Europese concurrentievermogen komt onder meer tot uiting in het Competitiveness Compass¹ en de Clean Industrial Deal,² en wordt in Nederland weerspiegeld in beleidsstukken als de Voorjaarsnota 2025,³ het Pakket Groene Groei⁴ en de Fiscale Beleids- en Uitvoeringsagenda 2025.⁵ Deze documenten onderstrepen het gezamenlijke belang van transitie, economische vitaliteit en internationale samenwerking voor het behalen van de klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen.

¹ https://commission.europa.eu/priorities-2024-2029/competitiveness_nl.

² https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_nl.

³ Kamerbrief 17 april 2025, 'Voorjaarsnota 2025', 2025-0000112269.

⁴ Kamerbrief 25 april 2025, 'Pakket voor Groene Groei: voor een weerbaar energiesysteem en een toekomstbestendige industrie', KGG / 98465657.

⁵ Kamerbrief 25 april 2025, 'Fiscale beleids- en uitvoeringsagenda 2025', 2025-0000106485.

Om de verschillende aspecten van deze opgave goed te belichten, is deze bijdrage opgebouwd uit drie delen: allereerst wordt algemeen beleid rondom de energietransitie en verduurzaming besproken, vervolgens komen de voornaamste fiscale maatregelen aan bod die deze transitie mogelijk maken, en ten slotte volgt een conclusie met daarbij enkele concrete aanbevelingen.

Met vriendelijke groeten,
de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs

Juliëtte Marsé LLM
voorzitter Sectie Sustainability

1. Inleiding

De energietransitie en verduurzaming van de Nederlandse economie zijn essentiële componenten als het gaat om de Nederlandse positie qua vestigings- en ondernemersklimaat, waarbij aanzienlijke uitdagingen, risico's én kansen samenkomen. De energie-intensieve industrie zal zich daarbij alleen in Nederland willen (blijven) vestigen wanneer de overheid een deugdelijke ondersteuning biedt bij deze ontwikkelingen. Tegelijkertijd is duidelijk dat er in verband met schaarste in de gebouwde omgeving, arbeid en infrastructuur belangrijke strategische keuzes gemaakt moeten worden. Een keuze kan zijn om in te zetten op sectoren die hoogproductief zijn, een beperkte ruimtelijke en ecologische voetafdruk hebben en niet afhankelijk zijn van laagbetaalde arbeid.⁶ Bij deze keuzes is van groot belang om de Europese strategische roadmap onderdeel te laten zijn van de strategische beslissingen voor Nederland, onder andere om zo CO₂ weglekeffecten te voorkomen en de economisch stabiliteit van producten en grondstoffen te kunnen blijven garanderen zonder grote internationale afhankelijkheid.

Het Nederlandse energiesysteem wordt op dit moment geconfronteerd met knelpunten in de elektriciteitsinfrastructuur met daarbij een relatief verzwakkende concurrentiepositie voor de industrie en oplopende kosten van de transitie. Gemakkelijk te realiseren oplossingen zijn grotendeels benut,⁷ het vervolg van de transitie zal complexer en duurder worden. Praktische belemmeringen, zoals een tekort aan technisch personeel, de haalbaarheid van bouwdoelstellingen en onzekerheden rond leveringszekerheid, vergroten de urgentie. Tegelijkertijd bieden de geopolitieke ontwikkelingen en de noodzaak tot energieonafhankelijkheid kansen voor innovatie en versnelling.

Voor effectief duurzaamheidsbeleid zijn drie instrumenten onmisbaar: **beprijzen** (in negatieve zin zoals met CO₂-heffingen en in positieve zin met subsidies en incentives), **transparantie** (duidelijke informatie over milieu, sociale en governance impact, risico's en opportunities), en **normeren** (heldere regels en normen die richting geven en investeringszekerheid bieden). Waar de EU Green Deal overigens eerder nadruk legde op negatieve beprijzing, legt de Clean Industrial Deal meer nadruk op stimulering van bepaalde technologieën en industrieën met subsidies en incentives.

⁶ Zie hierover ook PwC-analyse van economische structuur 'Nederland Welke sectoren zijn toekomstbestendig en welke moeten aan de slag?', <https://www.pwc.nl/nl/actueel-en-publicaties/themas/economie/welke-sectoren-zijn-toekomstbestendig-en-welke-moeten-aan-de-slag.html>.

⁷ Denk aan de capaciteitsontwikkeling van duurzaam opgewekte energie, elektrificatie van transport en personenvervoer en (het doorzetten van) beprijzing van CO₂-emissies.

Om de uitdagingen van de energietransitie het hoofd te bieden, wordt reeds een aantal stappen gezet waarbij deze instrumenten afwisselend worden ingezet. De uitbreiding van het elektriciteitsnet wordt versneld door wet- en regelgeving aan te scherpen. Lokale overheden ontvangen extra ondersteuning via gespecialiseerde teams voor vergunningverlening, terwijl de bevoegdheden voor besluitvorming waar nodig bij provincies of de rijksoverheid worden gelegd. Op EU-niveau wordt gezocht naar meer samenwerking en een gelijk speelveld, mede door aanpassing van energie- en milieubelastingen, en ondersteuning van projecten met overheidsgaranties. Ook wordt vanuit de EU-wetgeving geïntroduceerd op het gebied van non-financial, sustainability, transparantie rapportage (o.a. CSRD) waar fiscale transparantie haar plek heeft. Daarnaast zijn water, plastic en textiel belangrijke actuele thema's voor duurzaamheid, waar innovatie en circulariteit een belangrijk rol (kunnen) spelen.

Aanbevelingen

Om de energietransitie daadwerkelijk te laten slagen en optimaal te profiteren van de geboden kansen, heeft de NOB drie centrale aanbevelingen.

Allereerst vraagt de complexiteit van de transitie om een **betrouwbare overheid** die **consistent en stabiel beleid** voert, met oog voor de **lange termijn**. Het is essentieel dat beleid wordt gedragen door een heldere, solide langetermijnvisie, waarin strategische perspectieven en een voorspelbaar pad centraal staan. Zo ontstaat het vertrouwen dat nodig is voor langetermijninvesteringen en innovatie, wat belangrijke pijlers zijn voor bijvoorbeeld de maatwerkafspraken. In de basis zien wij de aanpak met gerichte maatwerkafspraken als een verstandige aanpak, maar daar zijn wel belangrijke randvoorwaarden voor nodig (zoals de beschikbare infrastructuur en netaansluitingen, beschikbare groene stroom, beschikbare arbeidscapaciteit, etc.) die het benodigde handelingsperspectief bieden.

Ten tweede is de **betalbaarheid** en **haalbaarheid** van beleid relevant. Ook hiervoor is het inzetten op innovatie naar ons idee van groot belang om voldoende toekomstig verdienvermogen voor Nederland te creëren. Met deze aanpak kan Nederland niet alleen de uitdagingen en risico's van de energietransitie beheersen, maar ook de kansen grijpen die een duurzame en concurrerende economie biedt.

Ten derde is belangrijk dat de **internationale context** wordt meegenomen en waar mogelijk een **gelijk speelveld** wordt gecreëerd. Vooral de samenwerking binnen de EU is daarbij van belang, omdat daarmee effectiever en doeltreffender beleid kan worden ontwikkeld.

2. Fiscale Maatregelen voor verduurzaming en de energietransitie

Ongeacht de politieke kleur van een partij kan fiscale wetgeving in samenhang met subsidies een middel zijn voor de overheid om bepaald gedrag te stimuleren of te demotiveren.

Langetermijnvisie en de interactie met Europese regelgeving

Fiscaliteit speelt een belangrijke rol als het gaat om de lange termijnvisie die nodig is om het investerings- en vestigingsklimaat van Nederland aantrekkelijk te houden en de industrie en het bedrijfsleven tegelijkertijd te verduurzamen. De beoogde verduurzaming vraagt om grote kapitaalinvesteringen. Fiscale maatregelen kunnen helpen om die investeringen voldoende rendabel te maken en 'de business case rond te krijgen'. Het is hierbij wel essentieel om rekening te houden met het internationale speelveld en het geheel aan benodigde factoren in ogenschouw te houden.

Een sprekend voorbeeld hierbij is de Nederlandse CO₂-heffing voor de industrie, die als doel heeft om de betreffende industriepartijen te bewegen hun emissies te reduceren. Deze heffing komt bovenop de voor de meeste belastingplichtigen al geldende EU ETS, wat in potentie een weglekeffect creëert omdat dit de productie in onze omringde landen relatief goedkoper maakt. Als de opbrengst van die heffing wordt gebruikt voor verduurzaming én als de betreffende industrie handelingsperspectief heeft, dan zou dat desalniettemin een passende maatregel kunnen zijn. Echter, het is voor veel bedrijven op dit moment niet mogelijk om de benodigde vergroeningsstappen te zetten, door het ontbreken van de benodigde randvoorwaarden (zoals de beschikbare infrastructuur en netaansluitingen, beschikbare groene stroom, beschikbare arbeidscapaciteit, etc.). Als investeringen in dit verband in principe rendabel kunnen zijn, leidt dit daardoor in praktijk vaak alsnog niet tot verduurzaming vanwege het gebrek aan uitvoeringsmogelijkheid. De maatregel heeft dan alleen een kostenverhogende werking. Het bieden van handelingsperspectief is essentieel in dit verband om niet het risico te lopen dat de betreffende industrie buiten Nederland de activiteiten zonder significante verduurzaming voortzet, zodat alleen een tijdelijk en nationaal verduurzamingsdoel wordt bereikt met bovendien mogelijk schadelijke gevolgen voor de Nederlandse economie.

Daarnaast laat de huidige stand van de Nederlandse CO₂-heffing geen duidelijke langetermijnvisie zien, omdat het ministerie van Klimaat en Groene Groei heeft aangekondigd het tarief op nul te willen zetten, waarbij de invulling vanaf 2030 nog moet worden bepaald. Dit leidt tot onzekerheid bij het nemen van investeringsbeslissingen.

Innovatie

Innovatie zorgt voor verduurzaming: door vernieuwende technologieën en processen te ontwikkelen kunnen bedrijven impact maken op het gebied van verduurzaming en tegelijkertijd hun concurrentiepositie verbeteren. De WBSO-regeling stimuleert organisaties om zelf technisch nieuwe ontwikkelingen te doen. Extra investeringen in de WBSO, met bijvoorbeeld een extra nadruk op start-ups en scale-ups via innovatie vouchers of tax credits, kunnen de Nederlandse positie op het gebied van innovatie en verduurzaming een extra 'boost' geven. Vanuit Europa worden de staatssteun regels versoepeld en de Europese Commissie heeft een aanbevelingslijst met fiscale incentives gepubliceerd.

De aanbevelingen van de Europese Commissie van 2 juli 2025 bevatten tevens het idee tot het aanbieden van 'tax credits' inclusief de overdraagbaarheid hiervan. Dit biedt mogelijkheden voor Nederland, bijvoorbeeld door de energie-investeringsaftrek (EIA)/milieu-investeringsaftrek (MIA)/WBSO en Innovatiebox percentages te verhogen voor verduurzamingsinvesteringen in strategische sectoren. Uiteraard dient een impact-assessment uit te wijzen of een dergelijke verhoging effectief is. De samenloop met de Wet Minimumbelasting is hierbij een aandachtspunt.

Verder is het aanbevelingswaardig te verkennen in hoeverre er juridische ruimte is ontstaan om investeringen, waarbij de milieu- of energiewinst ergens anders neerslaat dan bij de investeerder, te laten kwalificeren voor EIA, MIA en/of Vamil. Gedacht kan worden aan het kraken van ammoniak of het produceren van SAF, en het aanpassen van de wettekst voor bijvoorbeeld walstroom (in het bijzonder voor het realiseren van walstroom punten die gebruikt zullen worden door derden).

In het bredere verduurzamingstraject staat de plastic recycling markt onder druk. Mede door hoge operationele lasten en concurrentie van goedkopere 'virgin' materialen. Fiscale maatregelen zouden – binnen de bandbreedte van staatssteun – sectorspecifiek uitkomst kunnen bieden om deze branche te helpen innoveren en recycleprocessen efficiënter en meer concurrerend te maken. Er kan tevens worden gedacht aan fiscale maatregelen binnen de waardeketen om bedrijven te stimuleren gerecyclede plastic materialen af te nemen ter bevordering van de circulaire economie.

Ook kan het zijn dat de huidige fiscale wetten mee moeten bewegen met de tijd om de benodigde innovatie niet tegen te gaan of te vertragen. Een voorbeeld hiervan is de dubbele energiebelasting die ontstaat bij het bi-directioneel laden doordat de energiebelasting aangrijpt bij de kilowatturen die van het net afgaan, zonder de ruimte te bieden voor een saldering van de daadwerkelijk afgenomen stroom. Terwijl de batterijen van de elektrische auto's mogelijk een grote rol kunnen vervullen bij het stabiliseren van het stroomnet.

Langetermijnvisie en een tax shift

Op langere termijn is een 'tax shift' van belasting op arbeid naar belasting op vervuiling en (gebruik van) grondstoffen een aantrekkelijk perspectief, zoals ook bepleit in verschillende rapporten van het Ex'tax Project.⁸ In de Fiscale beleids- en uitvoeringsagenda 2025 wordt terecht opgemerkt dat die omschakeling in de praktijk ingewikkeld is en dat bij belastingen gericht op vergroening en verduurzaming bij succes rekening moet worden gehouden met erosie van de opbrengsten. In de praktijk zijn er verschillende voorbeelden waarbij budgettering in samenhang met de regels voor overheidsfinanciën tot knelpunten leidt.⁹ Gegeven de duurzaamheidsdoelstelling en uitdagingen waar we voor staan, is het van belang om de transitie op gebied van belastingen in te zetten.

Een gebalanceerde belastingmix brengt – overigens ook op de kortere termijn – de genoemde klimaat- en verduurzamingsdoelstelling dichterbij, waarbij idealiter een gedragsinschatting wordt gemaakt voor de mate waarin de opbrengst kan eroderen.

Helder beleid gericht op de strategische keuzes

Het zorgen voor heldere fiscale definities en het creëren van duidelijke uitzonderingen op algemene regels die het beleid van de Nederlandse overheid ondersteunen, kan een belangrijke rol spelen om te zorgen dat investeringen plaatsvinden.

Een voorbeeld hiervan is het verduidelijken en/of verruimen van investeringen in verduurzaming van gebouwen. Momenteel kan tot 100 procent van de WOZ-waarde worden afgeschreven op gebouwen. Bij investeringen in de verduurzaming van gebouwen die voor de fiscale afschrijving hun bodemwaarde al hebben bereikt, kunnen bedrijven hun investering dan fiscaal niet liquide maken. Dit zorgt ervoor dat de beoogde investeringen in verduurzaming soms uitblijven, terwijl partijen ze wel graag zouden doen, maar het financieel niet of moeilijk rond krijgen. Hier speelt ook de kwalificatie van onderhoud versus verbetering, waarbij onderhoudskosten direct ten laste van de winst mogen worden gebracht, maar verbeteringskosten dienen te worden geactiveerd. Dit werkt door het aloude bouwkundige / installatietechnische vervangingsbegrip dat door de Hoge Raad in de jaren 50 is ontwikkeld en nog steeds wordt toegepast onredelijk uit.

⁸ <https://ex-tax.com>.

⁹ Denk op gebied van de energietransitie bijvoorbeeld aan het oplossen van de economisch dubbele energiebelasting die zich voordoet bij bi-directioneel laden. Een oplossing daarvoor is lastig omdat in de overheidsfinanciën rekening is gehouden met een belastingopbrengst. Overigens is het de vraag of de opbrengst uit energiebelasting niet (veel) lager wordt wanneer het knelpunt van bi-directioneel laden niet wordt opgelost omdat dit ook een gedragseffect heeft.

Een voorbeeld in dit kader is het vervangen van een CV-ketel door een warmtepomp. Hier vindt functioneel herstel plaats, maar dienen bouwkundig ook aanpassingen te worden gedaan. Daarom dient deze investering geactiveerd te worden en kan hier hoogstwaarschijnlijk niet op worden afgeschreven.

Een uitzondering in dit kader zijn de investeringen gedaan in bedrijfsmiddelen die op de Milieulijst staan en waar een beschikking voor MIA voor is afgegeven. Naast de MIA die in de aangifte Vpb in aanmerking kan worden genomen, kan voor dit soort investeringen tevens de willekeurige afschrijvingsregeling voor milieu-bedrijfsmiddelen ('VAMIL') worden gebruikt. Binnen de VAMIL kan 75 procent van het investeringsbedrag willekeurig worden afgeschreven (wat een liquiditeitsvoordeel oplevert) en is tevens de bodemwaarde afschrijvingsbeperking niet van toepassing. Een hogere afschrijvingsruimte biedt een liquiditeitsvoordeel.

Om het afschrijvingspotentieel op verduurzaminginvesteringen te vergroten, zouden investeringen gedaan in bedrijfsmiddelen die op de Energielijst staan en waar een beschikking voor Energie-investeringsaftrek ('EIA') voor is afgegeven, ook op de VAMIL-regeling kunnen worden aangesloten. De bodemwaarde regels zijn dan niet van toepassing en er wordt tevens een mogelijkheid tot versneld/willekeurig afschrijven geboden. Dit zou tevens in lijn zijn met de aanbevelingen van de Europese Commissie van 2 juli 2025 in het kader van de Clean Industrial Deal.

3. Conclusie

De energietransitie en verduurzaming van de Nederlandse economie vragen om een langetermijnvisie, waarin duidelijke keuzes worden gemaakt en waarbij consistent en voorspelbaar beleid centraal staat. Alleen met een betrouwbare overheid die duidelijke strategische keuzes maakt, kunnen bedrijven en investeerders het vertrouwen krijgen dat nodig is om het kapitaal voor substantiële en duurzame investeringen los te krijgen. Dit betekent dat duurzaam beleid gericht op de energietransitie niet alleen gericht moet zijn op de korte termijn, maar vooral op het creëren van een stabiel en aantrekkelijk investerings- en vestigingsklimaat voor de komende decennia.

Betaalbaarheid is een tweede cruciale pijler. De transitie naar een duurzame economie brengt aanzienlijke kosten met zich mee, zowel voor de overheid als voor het bedrijfsleven en de samenleving. Het is daarom essentieel dat fiscale maatregelen en subsidies zodanig worden vormgegeven dat ze investeringen in verduurzaming daadwerkelijk mogelijk maken, zonder de internationale concurrentiepositie van Nederland onnodig te verzwakken. Innovatie en het gericht inzetten van fiscale stimulansen kunnen bijdragen aan het verlagen van de kosten en het vergroten van het toekomstig verdienvermogen van Nederland.

Tot slot is het van groot belang om de energietransitie en het duurzaamheidsbeleid in een Europese context te plaatsen. Nederland kan de gestelde klimaatdoelen alleen bereiken door nauwe samenwerking binnen de Europese Unie en door het creëren van een gelijk speelveld voor bedrijven. Europese regelgeving en initiatieven, zoals de Green Deal en de Clean Industrial Deal, moeten leidend zijn bij het vormgeven van nationaal beleid. Dit voorkomt weglekeffecten, versterkt de economische stabiliteit en zorgt ervoor dat Nederland een concurrerende en groene economie kan blijven binnen een sterk Europa.

Samenvattend vraagt de energietransitie om een integrale aanpak waarin langetermijnvisie, betaalbaarheid en Europees denken hand in hand gaan. Alleen zo kan Nederland de uitdagingen van de komende jaren omzetten in kansen voor duurzame groei en innovatie.

4. Tot slot

De NOB is uiteraard graag bereid deze bijdrage nader toe te lichten en daartoe in overleg te treden. Deze bijdrage wordt ook op onze website gepubliceerd.¹⁰

¹⁰ De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) is opgericht in 1954. We zijn de beroepsvereniging van universitair opgeleide belastingadviseurs in Nederland en behartigen de gemeenschappelijke belangen van onze leden. We staan voor een excellente beroepsuitoefening door het aanbieden van opleidingen voor onze leden, het toepassen van onze code of conduct en de handhaving daarvan via onafhankelijk tuchtrecht. We vormen de brug tussen leden en maatschappij door de inzet van de bij onze leden aanwezige (praktijk)kennis over de volle breedte van het fiscale terrein. Deze kennis zetten we in om een bijdrage te leveren aan het maatschappelijke debat over belastingen.

